

REPCE

 termőföldtől az asztalig	Verzió:	NEBIH/2/4
	Készítette:	Czakó Zsófia Horpácsiné Zsulya Ágnes Szekrényes Gábor
	Lektorálta:	Csapó József
	Hatályos:	2021.12.05.

Tartalomjegyzék

1. Bevezetés	5
2. Általános rész	5
2.1 Bejelentés kezdeményezése	5
2.1.1 Vizsgálati csoportok	5
2.2 Bejelentés elfogadása.....	5
2.3 Vizsgálat szüneteltetése, megszünése, bejelentések visszavonása, meghosszabbítása... 	6
2.3.1 A vizsgálat szüneteltetése	6
2.3.2 Vizsgálat megszünése, a bejelentések visszavonása.....	6
2.3.3 Vizsgálat meghosszabbítása	6
2.4 Új fajtafenntartó bejegyzése.....	6
2.5 Bejelentések nyilvántartása.....	6
2.6 Fajtanév bejelentése	7
2.7 Egyéb általános tudnivalók	7
2.7.1 Elismerés utáni ellenőrzés.....	7
2.7.2 Felkerülés a Nemzeti, az EU és az OECD fajtajegyzékre.....	7
2.7.3 Visszavonás a Nemzeti Fajtajegyzékről.....	7
2.7.4 A Nemzeti Fajtajegyzéken való szereplés meghosszabbítása	7
3. Gazdasági értékvizsgálatok gyakorlati végrehajtása	7
3.1 Kísérleti helyek száma	7
3.2 Kísérlet időtartama.....	7
3.3 Kísérletek elrendezése, tenyészterület, parcella méret.....	8
3.4 Vetőmag beküldése, mennyiségi és minőségi előírások, határidők.....	8
3.4.1 Beküldendő vetőmag mennyisége	8
3.4.2 Csávázás	8
3.4.3 Beküldés	8
3.5 Vetőmag szétosztás, kiszállítás	9
3.5.1 Standard fajták vetőmagja	9
3.5.2 Kísérleti vetőmag maradékok tárolása, kezelése.....	9
3.6 Kísérlet beállítása	9
3.6.1 A terület kiválasztása	9
3.6.2 Tápanyag utánpótlás.....	9
3.6.3 Vegyszeres gyomirtás.....	9
3.6.4 Vetés.....	10
3.6.5 Kísérleti parcellák jelzése, kezelése.....	10
3.6.6 Növényápolás, növényvédelem	10
3.6.7 Öntözés	10
3.7 Betakarítás.....	11
3.8 Adatfelvételezés és a megfigyelőívhez kapcsolódó fogalmak értelmezése	11
3.8.1 Vetési idő.....	11

3.8.2	Kelés napja	11
3.8.3	Növényfejltség állapota	11
3.8.4	Télállóság.....	11
3.8.5	Virágzás napja	12
3.8.6	Növénymagasság.....	12
3.8.7	Állóképesség.....	12
3.8.8	Érés napja.....	12
3.8.9	Aratás napja	12
3.8.10	Pergési hajlam	12
3.8.11	Termésmennyiség mérés	12
3.8.12	Nedvességtartalom	12
3.8.13	Ezermag tömeg	12
3.9	Beltartalmi vizsgálatok	13
3.10	Növénykórtani megfigyelések.....	13
3.10.1	A repce fehérpenészes szárrothadása (Sclerotinia sclerotiorum)	13
3.10.2	A repce fómás szárrák betegsége (Leptosphaeria maculans - Phoma lingam).....	13
3.11	A kísérletek növénykórtani értékelhetősége	14
3.12	A fajták növénykórtani besorolása.....	14
4.	A gazdasági érték megállapítása	15
4.1	Gazdasági értéket meghatározó tulajdonságok	15
4.1.1	Termőképesség	15
4.1.2	Növénymagasság.....	15
4.1.3	Télállóság.....	15
4.1.4	Állóképesség.....	15
4.1.5	Minőségi tulajdonságok	15
4.1.6	Növénykórtani tulajdonságok	15
4.2	Előterjesztés szempontjai	16
4.2.1	Termőképesség	16
4.2.2	Beltartalom.....	16
4.2.3	Télállóság.....	16
4.2.4	Növénykórtan.....	16
4.2.5	Megfelelő fitotoxiciási eredmények az imazamox rezisztens hibridek esetén.	16
5.	Előterjesztés feltételei	16
6.	Standardok használata	16
7.	Tájékoztatás, adatközlés.....	17
7.1	Általános tudnivalók.....	17
7.2	Részeredmények közlések	17
8.	Kísérlet elbírálása	17
8.1	A kísérlet elfogadása	17
8.2	Kísérlet kizárása	17
9.	DUS vizsgálatok	18
9.1	Gyakorlati végrehajtása.....	18

9.1.1	Vizsgálati helyek száma	18
9.1.2	Vizsgálat időtartama	18
9.1.3	A fajta bejelentésének és visszavonásának határideje	18
9.1.4	A vetőmag beérkezésére, mennyiségére és minőségére vonatkozó előírások	18
9.1.5	A vetőmag kezelése a vizsgálat befejezése után.....	18
9.1.6	Vizsgálati irányelv száma.....	19
9.2	Kísérletek beállítása és végrehajtása.....	19
9.3	Tulajdonságtáblázat	19
9.4	Gélelektroforézises vizsgálat.....	19
9.5	Laboratóriumi vizsgálat	19
9.6	A DUS vizsgálati eredmények megállapítása, döntési szabályok	19
9.6.1	Megkülönböztethetőség	19
9.6.2	Egyöntetűség.....	20
9.6.3	Állandóság.....	20
9.7	Egyéb DUS vizsgálati tudnivalók.....	20
9.7.1	Kiértésítés.....	20
9.7.2	Állami elismerés meghosszabbítása.....	20
9.7.3	Hibridkombináció.....	20
10.	Az előterjesztés feltételei és tartalma	21
10.1	Az előterjesztés feltételei	21
10.2	Az előterjesztés tartalma	21
11.	NÉBIH nemzetközi tájékoztatási kötelezettsége	21

1. Bevezetés

Magyarországon a növényfajták állami elismerését a 2003. évi LII. törvény „A növényfajták állami elismeréséről, valamint a szaporítóanyagok előállításáról és forgalomba hozataláról” és annak végrehajtásáról szóló 40/2004. (IV.7.) FVM rendelet (továbbiakban Rendelet) „A növényfajták állami elismeréséről” szabályozza. Idézett Rendelet 2. § (1) szerint a növényfajták állami elismeréséhez és a növényfajta-oltalom megszerzéséhez szükséges kísérleti vizsgálatokat – a Fajtaminősítő Bizottság által jóváhagyott módszertan szerint- a Nemzeti Élelmiszerlánc-biztonsági Hivatal (továbbiakban: NÉBIH) végzi és azt a Fajtaminősítő Bizottság jóváhagyása után mind a bejelentőnek, mind a NÉBIH-nek alkalmazni kell.

2. Általános rész

2.1 Bejelentés kezdeményezése

A bejelentést hivatalos bejelentőíven és mellékletein kell megtenni. Az adatok valóságát a bejelentő, illetve képviselője minden oldalon aláírásával igazolja.

Tartalmi és formai követelményeket jogszabály írja elő.

Őszi és tavaszi káposztarepce fajták – hibridek esetében bejelentéskor az éréscsoportot is meg kell jelölni.

2.1.1 Vizsgálati csoportok

Éréscsoportok (fajták – hibridek)

- I. korai
- II. közepes

Egyéb csoportok a hibrideknél:

- Imazamox -rezisztens korai kezelt
- Imazamox -rezisztens közép kezelt
- HSD fél törpe hibridek
- HOLL –magas olajsav tartalmú hibridek

2.2 Bejelentés elfogadása

A fajtabejelentések folyamatosak, de az adott tenyészidőszakra vonatkozó bejelentést csak a Rendelet 4. sz. mellékletében meghatározott határidőig lehet elfogadni. A nem a jogszabályban

előírt feltételek szerint kitöltött, illetve a nem EU tagországban illetékes bejelentő írásbeli hozzájárulása nélkül beküldött bejelentőíveket a NÉBIH elfogadás nélkül visszaküldi. A beérkezett bejelentőívek elfogadásáról a NÉBIH határozatot hoz.

2.3 Vizsgálat szüneteltetése, megszűnése, bejelentések visszavonása, meghosszabbítása

2.3.1 A vizsgálat szüneteltetése

A vizsgálat szüneteltetését a bejelentő egy ízben, egy ciklusra kérheti. A kérelmet legkésőbb a vetőmag beérkezésének határidejéig kell közölni.

2.3.2 Vizsgálat megszűnése, a bejelentések visszavonása

A NÉBIH a vizsgálatokat a Rendelet 13.§ (3) alapján szünteti meg. A már kísérletbe állított fajtákra vonatkozó bejelentéseket a bejelentő írásban visszavonhatja. Tárgyévre vonatkozóan a visszavonást a vetőmag beérkezési határidőig (február 10., ill. augusztus 10.) kell megtenni.

2.3.3 Vizsgálat meghosszabbítása

Amennyiben a vizsgálat bármely okból megghiúsul, a vizsgálat ideje legfeljebb egy évvel meghosszabbítható.

2.4 Új fajtafenntartó bejegyzése

Az államilag elismert - oltalom alatt nem álló fajták- hazai fajtafenntartására újabb fajtafenntartó(k) jelentkezhet(nek) be az erre szolgáló bejelentőíven. A bejelentés alapján a NÉBIH ellenőrzi a bejelentési dokumentációt, a fajtafenntartás eredményességét, és az új fajtafenntartótól bekért vetőmagot (szaporítóanyagot) egyéves DUS vizsgálatban összehasonlítja a referencia gyűjteményben lévő vetőmaggal (szaporítóanyaggal). Ha a fajtafenntartás összehasonlításának eredménye pozitív, akkor a NÉBIH előterjesztést készít a Fajtamínősítő Bizottság részére az újabb fajtafenntartó bejegyzésére.

2.5 Bejelentések nyilvántartása

A NÉBIH a bejelentőíveket beérkezési sorrend alapján érkezteti és iktatja. Az iktatás során rögzíti a fajtajelölt nevét vagy nemesítői jelzését, amelyen a vizsgálati idő alatt a nyilvántartásban szerepel. A fajta azonosítása a vizsgálat ideje alatt a nyilvántartási szám alapján történik. (Azon fajták, melyek már szerepelnek az EU Közösségi Katalógusában az eredeti regisztrált néven kerülhetnek nyilvántartásra)

2.6 Fajtanév bejelentése

Amennyiben a bejelentő a fajta nevét a bejelentőíven nem adta meg, vagy azon változtatni akar, úgy azt külön kérés nélkül az utolsó vizsgálati év vetőmag beérkezésének határidejéig (február 10. illetve augusztus 10.) kell megtenni.

2.7 Egyéb általános tudnivalók

2.7.1 Elismerés utáni ellenőrzés

A NÉBIH a fajták fenntartását a fajtafenntartótól bekért minták és a letéti minták összehasonlításával és tenyészkerti szemlével szűrőpróbaszerűen ellenőrzi.

2.7.2 Felkerülés a Nemzeti, az EU és az OECD fajtajegyzékre

Az állami elismerésről szóló határozat kiadása után az állami elismerésben részesült fajták felkerülnek a Nemzeti Fajtajegyzékre. A Nemzeti Fajtajegyzék változásairól a NÉBIH tájékoztatja az Európai Unió Bizottságát (Brüsszel), amely gondoskodik az EU Közös Katalógusra vételről. A NÉBIH évente egy alkalommal küld jelentést az OECD tagállamok részére készülő jegyzék kiegészítéséhez.

2.7.3 Visszavonás a Nemzeti Fajtajegyzékről

A bejelentő bármikor kérheti a fajta állami elismerésének visszavonását, amely a visszavonást elfogadó határozat kelte napjától lép életbe.

2.7.4 A Nemzeti Fajtajegyzéken való szereplés meghosszabbítása

Az állami elismerés 10 évre szól. A Fajtajogosult két évvel a lejárát előtt kérheti a fajta Állami Elismerésének meghosszabbítását, melyet a NÉBIH az előírt egyéves összehasonlító DUS vizsgálatok és adminisztratív eljárások lefolytatása után a Fajtaminősítő Bizottság elé terjeszt. A meghosszabbítás 10 évre történik.

3. Gazdasági értékvizsgálatok gyakorlati végrehajtása

3.1 Kísérleti helyek száma

Őszi káposztarepce: szakmai minimum: 7 hely (minimum 4 értékelhető hely)

Tavaszi káposztarepce: szakmai minimum: 5 hely (minimum 3 értékelhető hely)

3.2 Kísérlet időtartama

Őszi káposztarepce: 3 év, de 2 év, ha valamennyi eredmény megerősítő, pozitív tendenciát mutat.

Tavaszi káposztarepce: 2 év

3.3 Kísérletek elrendezése, tenyészterület, parcella méret

A kísérletek 4 ismétléses véletlen blokk elrendezésűek az állomásra meghatározott randomizáció szerint beállítva.

Egy-egy kísérlet típusban maximum 25 fajta szerepelhet

bruttó parcellaméret:	1,40 x 9,20 m	
sorok száma:	6 db	
vetésmélység:	3-4 cm	
sortávolság:	24 cm	
csíraszám:	őszi és tavaszi fajták:	650.000 csíra/ha
	őszi és tavaszi hibridek:	450.000 csíra/ha

3.4 Vetőmag beküldése, mennyiségi és minőségi előírások, határidők

3.4.1 Beküldendő vetőmag mennyisége

A Rendelet 5. sz. melléklete szerint. A nem megfelelő minőségű paraméterrel rendelkező vetőmag a kísérletekből kizárható. A beküldött vetőmagot a NÉBIH szűrőpróbaszerűen ellenőrzi. A vetőmag minőségi tulajdonságait a bejelentő köteles közölni.

Vetőmag beérkezési határideje

Őszi káposztarepce : augusztus 10.

Tavaszi káposztarepce: február 10.

3.4.2 Csávázás

2008 szeptemberétől központi csávázást végzünk. A beküldött vetőmagnak kémiai szerektől mentesnek kell lennie.

Standard fajták: A beküldött vetőmagvak csak Magyarországon engedélyezett szerrel lehetnek csávázva. A vetőmag csomagoló anyagán a csávázószer nevét fel kell tüntetni.

3.4.3 Beküldés

A vetőmag beküldéséről a bejelentőnek kell gondoskodnia. A vetőmagot az alábbi címre kell eljuttatni: NÉBIH FKÁ. Vetőmagelosztó, 2463 Tordas, Szabadság u. 2.

A Vetőmagelosztóban nyilvántartást vezetnek a beérkezett vetőmagokról.

3.5 Vetőmag szétosztás, kiszállítás

A beérkezett vetőmagokból kell kimérni a kísérleti állomásonként szükséges vetőmag mennyiségeket. A fajtakísérleti referens elkészíti az éves kiszállítási tervet és Kísérleti Útmutatót és megküldi a kísérletet végzőknek.

3.5.1 Standard fajták vetőmagja

Standard fajták vetőmagjának tárgyában a NÉBIH a bejelentőkkel évente egyeztet.

3.5.2 Kísérleti vetőmag maradékok tárolása, kezelése

A kísérletek lezárása után megmaradt növényanyagot a VEO megsemmisíti. Amennyiben a maradékra a beküldő igényt tart, ezt a beszállításkor írásban jelezni kell.

3.6 Kísérlet beállítása

3.6.1 A terület kiválasztása

Kísérletet csak megfelelő kultúrállapotú, nehezen irtható gyomoktól és talajlakó állati kártevőktől, barázdáktól, és bakháaktól mentes, a talajféleségnek és termőréteg mélységnek megfelelő művelésben részesített, homogén talajminőségű táblába szabad elhelyezni.

Kísérletet ismeretlen agrotechnikai előtörténetű, nem azonos előveteményű táblába elhelyezni nem szabad!

A kísérleti területet az elővetemény lekerülésétől a kísérlet vetéséig folyamatosan gyommentesen kell tartani.

Kísérlet kísérlet után legalább három évig nem kerülhet ugyanarra a területre.

Az elővetemény megválasztására vonatkozó szakmai korlátozásokat be kell tartani.

3.6.2 Tápanyag utánpótlás

A kísérleti területre szerves trágyát kijuttatni csak a kísérlet előveteménye alá, vagy azt megelőzően szabad. A szerves trágyát, amennyiben az nem volt vizsgálva, a tápanyag mérlegbe nem kell beállítani. A műtrágya adagokat (beleértve a bór-trágyázást is) a kísérleti területre vonatkozó 5 éven belül elvégzett talaj-tápanyag vizsgálatra épített műtrágya mérleg alapján kell meghatározni, a termőtájra jellemző termésszinthez igazítva.

3.6.3 Vegyszeres gyomirtás

A vegyszeres gyomirtást a növényállományra nézve a lehető legkisebb várható fitotoxikus kárt okozó engedélyezett gyomirtó szerekkel szabad végezni, őszi káposztarepce esetén az őszi alapkezelés kötelező. A gyomirtási tervről a fajtakísérleti referenst tájékoztatni kell a konzultáció lehetőségének megteremtése érdekében.

3.6.4 Vetés

A vetés javasolt ideje:

ősz káposztarepce : legkésőbb szeptember 15-ig

tavaszi káposztarepce március 31-ig

3.6.5 Kísérleti parcellák jelzése, kezelése

A kísérleti parcellákat a NÉBIH a kelést követő 3 héten belül mind a négy ismétlésben ellátja egyértelmű, tartós jelzésekkel.

Az őszi vetésű kísérleteket kelés után az alábbiak szerint kell megjelölni:

- szegélyparcellák: kék jelzés
- a kísérletcsoport első és utolsó fajtája: fehér jelzés és a fajta száma

Legkésőbb március 31-ig az utakat ki kell alakítani, a parcellavégeket ki kell egyenesíteni úgy, hogy a parcellák hossza egyenlő legyen, valamint a végleges jelölést el kell végezni. Az első ismétlésben fel kell tüntetni a bejelentőíven szereplő nemesítői jelzést, a további ismétlésekben a randomizációs sorszámot.

Kísérletek jelzése

korai érésű fajták kísérlete

korai érésű hibridek kísérlete

középérésű fajták kísérlete

középérésű érésű hibridek kísérlete

-Imazamox -rezisztens korai kezelt kísérlet

-Imazamox -rezisztens közép kezelt kísérlet

-HSD fél törpe hibridek kísérlete

-HOLL –magas olajsav tartalmú hibridek kísérlete

3.6.6 Növényápolás, növényvédelem

Talajfertőtlenítés: engedélyezett szerrel történhet

Gyomirtás: Gyomirtás engedélyezett gyomirtó szerrel történhet.

Kártevők elleni védelem: A kísérletet minden állati kártevőtől meg kell védeni.

Kórokozók elleni védelem: Gombabetegségek ellen vegyszeres védekezés nem alkalmazható.

3.6.7 Öntözés

A teljesítményvizsgálatok természetes csapadékviszonyok között folynak. Öntözés automatikusan csak kelesztés céljából adható. Egyéb, a növényállomány megmentését célzó öntözés csak az állomásvezető tájékoztatása alapján, a fajtakísérleti referens hozzájárulásával végezhető.

3.7 Betakarítás

A betakarítás megkezdhető, ha az adott kísérlet típusban legalább egy standard fajta alsó becői barnák, bennük a magvak zörögnek, s a felső becők színe drappos-barna (16 %-os nedvességtartalom). A betakarítás a parcellakombájnnal egymenetben történik, egy kísérlet típus valamennyi betakarítását egy napon belül be kell fejezni.

3.8 Adatfelvételezés és a megfigyelőívhez kapcsolódó fogalmak értelmezése

3.8.1 Vetési idő

Az a nap, amikor a vetés történt, ha több napon át tartott, mindegyiket fel kell jegyezni.

3.8.2 Kelés napja

Az a nap, amikor a sorok jól látszanak.

3.8.3 Növényfejltség állapota

A növényfejltség állapota BBCH skála szerinti 14-16-os állapotban (az adott kísérleti helyen) bonitálás alapján állapítható meg.

9-1 értékszámmal kell értékelni a hibridek között mutatkozó különbséget. 9 értékkel a legerősebbet, 1 értékkel a ki nem kelt fajtát kell jelölni.

3.8.4 Télállóság

Bonitált érték, kipusztulási % alapján:	80-100 % = 1
	80- 60 % = 3
	60- 40 % = 5
	40- 20 % = 7
	20- 0 % = 9

3.8.4.1 Növényállomány ősszel

A felvételezést október második felében kell 2 x 1 fm-en végrehajtani a II. és a III. ismétlésben. A parcella elejétől számított 1 m után a 2. sorban az első fm-t, majd ezt követően a 3. sorban a második fm-t kell kijelölni, s meg kell jelölni az 1-1 fm elejét és végét úgy, hogy a karók tavasszal is megtalálhatók legyenek. A karókkal jelzett fm-en belül kell a növényeket leszámolni. A megfigyelőívbe a II. és a III. ismétlés 2 x 1 fm-én leszámolt növényeket kell beírni.

3.8.4.2 Növényállomány tavasszal

Tavasszal - a szárbaindulás előtt - március hónapban az ősszel leszúrt karók közötti növények számát kell a megfigyelőívbe beírni. Amennyiben a tavaszi növény számlálásakor a megjelölt helyen több növényt találnak, mint ősszel, a megfigyelőív megfelelő rovata fölé kell jegyezni. A kipusztulás %-át a felvételezett növény számlálások alapján számoljuk ki.

3.8.5 Virágzás napja

Amikor az állomány 50 %-a BBCH 61 növekedési állapotban virágzik.

3.8.6 Növénymagasság

A talajtól a növény csúcsáig mért távolság, ismétlésenként 5-5 növény.

3.8.7 Állóképesség

Betakarítás előtt ismétlésenként kell megállapítani az alábbiak szerint:

9 = kiváló - a növény függőlegesen áll

7 = jó - a növény a függőlegeshez viszonyítva 0-30° közötti mértékben dőlt

5 = közepes - a növény a függőlegeshez viszonyítva 30-60° közötti mértékben dőlt

3 = gyenge - a növény a függőlegeshez viszonyítva 60-90° közötti mértékben dőlt

1 = rossz - a növény a földön fekszik (90°)

3.8.8 Érés napja

Az a nap, amikor a szár középső részén lévő becőkben a magok már sötétbarnák, fényesek, de a felső részben még csak a becők barnulnak és a bennük lévő magok még zöldesek.

3.8.9 Aratás napja

Az a nap, amikor az aratás történt, ha több napon át tartott, mindegyiket fel kell jegyezni.

3.8.10 Pergési hajlam

A pergési hajlamot betakarítás előtt bonitálással állapítjuk meg ismétlésenként 1-9 értékszámmal, 9-es értékkel az egyáltalán nem pergő fajtát jelölve.

3.8.11 Termésmennyiség mérés

A betakarításkor mért termés tömege (kg/parcella).

3.8.12 Nedvességtartalom

Termésből vett minta víztartalma %-ban kifejezve. Meghatározása ismétlésenként kombájn műszerrel, kalibrált gyorsnedvességmérővel vagy szárítószekrényel a magyar szabvány szerint történik.

3.8.13 Ezermag tömeg

Állomási kapacitástól függően opcionálisan felvételezendő. A parcellatermés megállapítása után a négy ismétlés összeöntött és egalizált minta átlagából légszáraz állapotban a termés ezer mag tömege 4 x 250 mag átlagából.

3.9 Beltartalmi vizsgálatok

Mintavétel célja: nedvesség-, olaj-, fehérje-, glükozinolát-, erukasav- tartalom meghatározása, egyéb különleges beltartalmi tulajdonságok.

Mintavétel módja: négy ismétlés átlagából 0,3 kg tisztított mintát kell venni.

Minta zárása és jelölése: biztonságos lezárás, kívül-belül olvasható jelölés.

Minta beküldése: Tordas VEO

Káposztarepce beltartalmi vizsgálati szabványok:

Olaj és víztartalom egyidejű meghatározása - MSZ EN ISO 10565: 2000

Nedvesség tartalom/ kalibráció/ - MSZ EN ISO 665:2001

Olajtartalom / kalibráció/ - MSZ EN ISO 659:2000

Glükozinolát tartalom - MSZ-08-1908-1989

- MSZ EN ISO 9167-1:2000

Erukasav tartalom - MSZ ISO 5508:1992

Nyers fehérje tartalom - MSZ 6830 4: 1981

3.10 Növénykórtani megfigyelések

A vizsgálatok célja az egyes fajtajelöltek betegségekkel szembeni rezisztenciális tulajdonságainak megállapítása. Az egyes betegségek megjelenését a fajtakísérleti állomások jelzik a kórtani referens felé a pontos felvételezés megfelelő időzítéséhez.

3.10.1 A repce fehérpenészes szárrothadása (*Sclerotinia sclerotiorum*)

Státusza: Kötelezően vizsgálandó betegség

Indoklás: az őszi káposztarepce leggyakoribb betegsége. Az országban szinte valamennyi termelőnél előfordulhat.

Vizsgálat típusa: spontán fertőzések értékelése a teljesítménykísérletekben.

Vizsgálat időpontja: kötelezően, közvetlenül a betakarítás után, és a betakarítás napján kell elkezdni.

Vizsgálat módszere: mind a négy ismétlésben, a parcellák első tőhiány-mentes értékelhető sorában a soron végighaladva megszámlálják a beteg és az egészséges repceszárakat.

Adatközlés: fertőzött tő %

3.10.2 A repce fómás szárrák betegsége (*Leptosphaeria maculans* - *Phoma lingam*)

Státusza: esetlegesen vizsgált betegség

Indoklás: A nem megfelelő vetésváltás következtében alakulnak ki a jelentősebb károk. A vetőmagok fertőződése okozza a legnagyobb kárt.

Vizsgálat típusa: spontán fellépés esetén teljesítménykísérletekben.

Vizsgálat időpontja: kötelezően, közvetlenül a betakarítás után, és a betakarítás napján kell elkezdni.

Vizsgálat módszere: mind a négy ismétlésben, a parcellák első tőhiány-mentes értékelhető sorában a soron végighaladva megszámlálják a beteg és az egészséges repceszárakat.

Adatközlés: fertőzött tő %

3.11 A kísérletek növénykórtani értékelhetősége

Az adat-felvételezést csak azokban a kísérletekben kell elvégezni, amelyekben a fertőzés mértéke (fertőzési nyomás) lehetővé teszi a fajták fogékonyságbeli különbségeinek megnyilvánulását, azaz a mindenkori fajtasor legfogékonyabb genotípusának fertőzöttsége eléri, vagy meghaladja a 20%-ot (fertőzött felület % vagy fertőzött db %). Ezekben az esetekben a kísérlet valamennyi ismétlésében el kell végezni a felvételezést.

3.12 A fajták növénykórtani besorolása

A fajtajelölteket/fajtákat fertőzöttségük mértéke alapján 5 fogékonysági kategóriába soroljuk be a mindenkori kísérleti átlag függvényében:

Ha a fertőzöttség kísérleti átlaga < 50 %, a besorolás az egyes fajták fertőzöttségének a kísérleti átlagtól való eltérésén alapszik. A kísérleti átlagot 100 %-nak (bázisnak) tekintve az adott fajta:

rezisztens (1), ha fertőzöttsége nem haladja meg a kísérleti átlag értékének 25,0 %-át;

mérsékelten rezisztens (2), ha fertőzöttsége a kísérleti átlag értékének 25,1-75,0 %-a;

közepesen fogékony (3), ha fertőzöttsége a kísérleti átlag értékének 75,1-125,0 %-a;

közepesnél fogékonyabb (4), ha fertőzöttsége a kísérleti átlag értékének 125,1-175,0 %-a ;

nagyon fogékony (5), ha fertőzöttsége meghaladja a kísérleti átlag 175 %-át.

Ha a fertőzöttség kísérleti átlaga > 50 %, a besoroláskor a tényleges fertőzöttség százalékos értékei a rezisztencia/fogékonyság következő fokozatainak felelnek meg:

- (1) 0 - 20 % = rezisztens,
- (2) 21 - 40 % = mérsékelten rezisztens
- (3) 41 – 60 % = közepesen fogékony
- (4) 61 – 80 % = közepesnél fogékonyabb
- (5) 81 – 100 % = nagyon fogékony

A fajtajelölt egy adott vizsgálati évre vonatkozó növénykórtani minősítését (1-5) az abban az évben beállított provokációs és/vagy teljesítmény kísérletek alapján megállapított fogékonysági kategóriák számtani átlaga adja **egy tizedes pontossággal**.

A végső minősítést a vizsgálati években kapott kategóriák átlagával állapítjuk meg, **a matematikai kerekítés szabályai szerint**.

Kétéves vizsgálatú fajtajelöltek esetében, ha egy bizonyos betegség vonatkozásában az ugyanazon fajtára megállapított fogékonysági kategóriák éves átlagai között 3,0-nál nagyobb különbség mutatkozik, nem képezünk átlagot, mert ellentmondásosan viselkedik. Ebben az esetben további egy vizsgálati év szükséges.

4. A gazdasági érték megállapítása

4.1 Gazdasági értéket meghatározó tulajdonságok

A VCU tulajdonságok értékelése a véletlen blokkrendezés szerinti egytényezős kísérletek szokásos metodikája szerint történik (lásd Dr. Sváb János: Biometriai módszerek a kutatásban, *Mezőgazdasági Kiadó, Budapest, 1981. Harmadik, átdolgozott és bővített kiadás*).

4.1.1 Termőképesség

A termés megállapítása az arra alkalmasnak ítélt kísérleti helyeken elfogadott parcellák termése alapján történik. Nedvességtartalom adatok megadása helyenként.

4.1.2 Növénymagasság

4.1.3 Télállóság

A kipusztulás egyértelműen a téli időjárásnak köszönhető. A télállósági bonitálás eredménye eléri a 6,0 értékszámot.

4.1.4 Állóképesség

4.1.5 Minőségi tulajdonságok

Helyenkénti átlagmintából: - olajtartalom,
- glükozinoláttartalom,
- vetőmag erukasavtartalom,
- fehérjetartalom,

Egyéb különleges beltartalmi tulajdonságok (zsírsav összetétel).

4.1.6 Növénykórtani tulajdonságok

Sclerotinia, Phoma

4.2 Előterjesztés szempontjai

4.2.1 Termőképesség

Magtermés és olajtermés értékek meghaladják a standardok szintjét.

4.2.2 Beltartalom

- olajtartalom, 40 %-nál magasabb érték
- glükozinoláttartalom, 25 $\mu\text{mol/g}$ -t meghaladó érték 0 kategóriában
25 $\mu\text{mol/g}$ -t meg nem haladó érték 00 kategóriában
- kis erukasavtartalom vetőmag esetén nem haladhatja meg a 0,5 %-ot,
betakarított termés esetén nem haladhatja meg az 1,0 %-ot
- nagy erukasavtartalom 50 % felett

4.2.3 Télállóság

Télállósági vizsgálat eredménye kedvező.

4.2.4 Növénykórtan

A kötelezően felvételezett betegségek közül, a fajtajelölt fehérpenészes szárrothadása (*Sclerotinia sclerotiorum*) a két vizsgálati év átlaga alapján nem lehet nagymértékben fogékony (5).

4.2.5 Megfelelő fitotoxicitási eredmények az imazamox rezisztens hibridek esetén.

5. Előterjesztés feltételei

Ha a fajtajelölt a DUS követelményeknek és az előterjesztés szempontjainak megfelel, pozitív javaslattal kerül állami elismerési előterjesztésre.

6. Standardok használata

A standard a tulajdonságaik összességében legkedvezőbb fajták közül választható. Egy kísérletben a növényfaj jelentőségétől függően 2-3 standardot célszerű alkalmazni. Évente csak egy standard váltható le éréscsoportonként. A standardváltást a bejelentővel történt egyeztetés alapján a Fajtaminősítő Bizottságnak be kell jelenteni, és nyilvánosságra kell hozni.

7. Tájékoztatás, adatközlés

7.1 Általános tudnivalók

Gazdasági értékvizsgálatok éves eredményeit a Hivatal elektronikus formában a bejelentők részére július folyamán eljuttatja.

Kísérletek megtekintése csak kísérővel (fajtakísérleti referens/állomásvezető) és egyeztetett időpontban kerülhet sor.

7.2 Részeredmények közlések

Természeredmények: július folyamán

Beltartalmi vizsgálatok: november

Előterjesztés elkészítése: Fajtaminősítő Bizottság ülése előtt 2 héttel

8. Kísérlet elbírálása

8.1 A kísérlet elfogadása

A kísérleti parcellák jelölése rendben megtörtént.

A kísérleti terület az egész tenyészidő folyamán megfelelő kultúrállapotban volt, beleértve az ellenőrző utakat is.

A növényzet a fajtára jellemző módon egyenletesen fejlődik, tápanyaghiány, talajfoltok (talajhibák), agrotechnikai hibák nem teszik kiegyenlítetlenné.

Nem érte jelentős elemi vagy vadkár.

Az előírt megfigyeléseket, méréseket a kijelölt határidőre elvégezték, és ezt megfelelően dokumentálták, az adatokat rögzítették, továbbították.

A CV 15 %-nál kisebb.

8.2 Kísérlet kizárása

A kísérlet kizárásáról a fajtakísérleti referens vagy állomásvezető javaslatára az osztályvezető dönt.

9. DUS vizsgálatok

Kétoldalú megállapodás alapján a repce fajtajelöltek DUS vizsgálatát a cseh társhatóság, az ÚKZÚZ végzi.

9.1 Gyakorlati végrehajtása

9.1.1 Vizsgálati helyek száma

Vizsgálati helyek száma: 2

9.1.2 Vizsgálat időtartama

Vizsgálat időtartama: minimum 2 vegetációs periódus

9.1.3 A fajta bejelentésének és visszavonásának határideje

A fajta bejelentésének és visszavonásának határideje (közvetlenül a NÉBIH-hez):

Tavaszi káposztarepce: január 31.

Őszi káposztarepce: augusztus 5.

9.1.4 A vetőmag beérkezésére, mennyiségére és minőségére vonatkozó előírások

Vetőmag érkeztetésének helye:

ÚKZÚZ Testing Station 569 01 Hradec nad Svitavou 483

Tel: +420 461 535 003

Email: ooz.hradec@ukzuz.cz

Vetőmag beérkezésének határideje (közvetlenül az ÚKZÚZ-hoz):

Tavaszi káposztarepce: február 20.

Őszi káposztarepce: augusztus 10.

Szükséges csávázatlan vetőmagmennyiségek:

- hibridek és szabadelvirágzású fajták 0,8 kg

- hibridkomponensek (vonalak, alapegyszeresek) 0,4 kg

9.1.5 A vetőmag kezelése a vizsgálat befejezése után

Regisztrálás esetén a bejelentőnek még további 0,5 kg csávázatlan vetőmagot kell küldenie a hibridekből és szabadelvirágzású fajtákból etalon minta céljára. A regisztráció időtartama alatt a NÉBIH az etalon mintát a szükségletnek megfelelően felújítja.

A letéti minta érkeztetési helye: **NÉBIH Vetőmagelosztó, H-2463. Tordas, Szabadság u. 2.**

Ha a vizsgálatok alapján a fajtát regisztrálják, akkor a kísérleti célra beküldött vetőmag maradéka a tartós tárolóba kerül. A regisztráció időtartama alatt a NÉBIH az etalon mintát a szükségletnek megfelelően felújítja. A letéti felújító tétel bekérése esetén két egymást követő vizsgálati évben

nem küld a bejelentő felújító mintát, akkor a fajtakísérleti referens joga és kötelessége az adott fajta állami elismerésének a visszavonását előterjeszteni.

9.1.6 Vizsgálati irányelv száma

Vizsgálati irányelv száma: CPVO/TP-036/3 (melléklet)

9.2 Kísérletek beállítása és végrehajtása

Kétoldalú megállapodás alapján a repce fajtajelöltek DUS vizsgálatát a cseh társhatóság, az ÚKZÚZ végzi.

9.3 Tulajdonságtáblázat

CPVO/TP-036/3 (melléklet)

9.4 Gélelektroforézises vizsgálat

Nincs

9.5 Laboratóriumi vizsgálat

Nincs.

9.6 A DUS vizsgálati eredmények megállapítása, döntési szabályok

A megkülönböztetethez valószínűségről, egyöntetűségről és állandóságról a CPVO/TP-36/3 előírásai alapján az ÚKZÚZ dönt.

9.6.1 Megkülönböztetethez valószínűség

A fajta megkülönböztetethez való, ha minden más fajtától, amelynek létezése a bejelentés időpontjában közismert, világosan megkülönböztetethez. Csak regisztrációra, fajtaoltalom nélkül akkor megkülönböztetethez, ha az EU közös fajtakatalógusán lévő fajtáktól világosan megkülönböztetethez.

Minőségi tulajdonságoknál két fajta között akkor tekinthető a különbség világosnak, ha egy vagy több tulajdonság esetében a kifejeződési értékek két különböző fokozatba esnek.

Nem valódi minőségi és vizuálisan regisztrált mennyiségi tulajdonságoknál a különbség akkor világos, ha az összehasonlított fajták közötti különbség nagyobb, mint a tulajdonságok kifejeződésének fajtán belüli szóródása. (minimum distans).

Mért mennyiségi tulajdonságoknál a különbség akkor világos, ha egy vagy több tulajdonság esetén a felvételezett értékek közötti különbség statisztikai módszerrel igazolt.

9.6.2 Egyöntetűség

Egy fajta egyöntetű, ha az elütő növényegyedeinek száma nem haladja meg az előírt határértéket. Vizuális megfigyelés esetén az egyöntetűséget az eltérő egyedek alapján határozzák meg. Mérések esetén az egyöntetűséget COYU, vagy más megfelelő statisztikai módszerrel kell meghatározni.

Abban az esetben, ha az egyöntetűséget az eltérő egyedek alapján határozzák meg, az eltérő növényeket vagy növényi részeket 200 növényen kell megszámolni.

Egyöntetűségi probléma előfordulása esetén a DUS vizsgálatához és a letéti minta képzéséhez a NÉBIH akkor fogad el a bejelentőtől maximum egy alkalommal új vetőmagot, ha az abszolút homogenitási vizsgálat során az eltérő egyedek száma nem haladja meg az irányelvekben megengedett értékek kétszeresét, vagy a relatív homogenitás esetén az egyes tulajdonságokra számolt szórás érték sehol sem haladja meg az összehasonlító fajták átlagszórás értékének kétszeresét.

9.6.3 Állandóság

Az állandóságot a DUS vizsgálat során nem figyeljük meg, azt a fajtafenntartótól később bekért vetőmagnak az etalon vetőmaggal történő összehasonlításával ellenőrizzük. Döntési alapelv: amelyik fajta a DUS vizsgálat során egyöntetű, az állandónak tekinthető.

9.7 Egyéb DUS vizsgálati tudnivalók

9.7.1 Kiértésítés

A DUS problémákról az ÚKZÚZ-tól kapott jelzés után haladéktalanul értesíteni kell a bejelentőt/képviselőt, a megkapott időközi és végleges jelentéseket a témavezető továbbítja a bejelentőnek/képviselőnek.

9.7.2 Állami elismerés meghosszabbítása

Az állami elismerés meghosszabbításának vizsgálati időtartama, a letéti felújító vizsgálattal megegyező módon, egy vizsgálati ciklus. A meghosszabbítás követelményeinek csak akkor felel meg a fajta, ha ebben a vizsgálati ciklusban a DUS-vizsgálat során eleget tesz a fajtaazonosság és egyöntetűség (morfológiailag nem különbözik az eredeti letéti mintából felnevelt növény fajtaleírásától) követelményeinek. (Rendelet 18.§ 2. és 4. bekezdései).

9.7.3 Hibridkombináció

A hibrid keresztezési képletét a bejelentés után nem lehet megváltoztatni. (Rendelet 4.§ 9. bekezdése).

10. Az előterjesztés feltételei és tartalma

10.1 Az előterjesztés feltételei

A gazdasági értékvizsgálatok lezárása után pozitív DUS vizsgálati eredménnyel a fajtát a NÉBIH állami elismerésre vagy a vizsgálatok megszüntetésére a Fajtaminősítő Bizottság illetékes szekciója elé terjeszti.

10.2 Az előterjesztés tartalma

Egy-egy faj fajtájának előterjesztését egy bevezető nyitja meg, amely az illető faj termesztésének, fajtaellátottságának helyzetét mutatja be, illetve egyéb idevonatkozó információt közöl.

Fajtánként szöveges előterjesztés készül.

Fajonként egy döntési táblázat készül, amely tartalmazza a döntéshez felhasználható tulajdonságokat és az egyes tulajdonságoknál előírt döntési kritériumokat.

Az előterjesztés tartalmazza a második vagy harmadik évi évenkénti, és az összevont kísérleti eredményeket tartalmazó táblázatokat.

11. NÉBIH nemzetközi tájékoztatási kötelezettsége

A fajta bejelentéséről, a bejelentés visszavonásáról, a fajta állami elismeréséről, illetve az állami elismerés megszüntetéséről, továbbá a fajtanév és a fajtafenntartó változásáról az EU Bizottságot és a tagországok hatóságait tájékoztatni kell.

A CPVO részére az alábbi információkat kell megadni, amelyet javasolnak hivatali kiadványban is közzétenni:

- a bejelentés napja,
- a fajta nyilvántartási száma,
- a javasolt végső fajtanév,
- a bejelentések visszavonása,
- a bejelentések visszautasítása,
- az állami elismerés megadása.